

DOJRZAŁOŚĆ SZKOLNA

opracowała Anna Wydmuch
PPP Nr8 w Poznaniu

Wg S. Szumana dojrzałość (gotowość) szkolna to osiągnięcie przez dziecko takiego poziomu rozwoju fizycznego, społecznego i psychicznego, które czyni je podatnym na systematyczne nauczanie i wychowanie w klasie pierwszej (pozwala mu sprostać szkolnym obowiązkom).

Wrażliwość dziecka na szkolną naukę przejawia się zainteresowaniem szkołą – wiadomościami i umiejętnościami, jakie można tam sobie przyswoić. Sprawdzianem owej wrażliwości jest fakt, że dziecko chętnie chodzi do szkoły i chce się uczyć. Natomiast podatność na nauczanie polega na tym, że to, czego dziecko się uczy, jest dla niego przystępne i zrozumiałe. Poza tym dziecko potrafi podporządkować się wymaganiom nauczyciela i szkolnemu regulaminowi oraz jest zdolne do harmonijnego współżycia z kolegami.

Dojrzałość szkolna to nie tylko etap biologicznego rozwoju, ale również wynik doświadczeń życiowych dziecka w wyżej wymienionych zakresach.

Każde dziecko różni się tempem i rytmem rozwoju od innych. Osiągnięcie dojrzałości fizycznej, emocjonalno – społecznej i umysłowej to proces długi i powolny, którego realizacja w przedszkolu zaczyna się już w pracy z trzylatkami. Dobra i wszechstronna opieka zapewni dziecku dobry start szkolny. Jednak na jego rozwój ma wpływ wiele czynników:

- stan zdrowia dziecka (w tym szeroko rozumiany rozwój ruchowy, umysłowy, emocjonalny),
- warunki życia w rodzinie,
- kultura wychowawcza domu i sposób zaspakajania potrzeb,
- stwarzanie sytuacji wyzwalających aktywność i motywację do działania.

Rodzice i wychowawcy muszą zadbać o:

1. zdrowie fizyczne;
2. prawidłowy rozwój ruchowy;
3. kształtowanie prawidłowej wymowy, rozwój mowy;
4. rozwijanie logicznego myślenia,
5. kształcenie funkcji słuchowych, wzrokowych, grafomotoryki;
6. wyrabianie umiejętności słuchania, koncentracji uwagi;
7. umiejętność współżycia w grupie; dojrzałość emocji.
8. samodzielność dziecka.

Ad. 1 Zdrowie fizyczne dziecka należy sprawdzać dopilnowując kontrolnych badań lekarskich, zapewniając dziecku odpowiednie warunki bytowe, odpoczynek, właściwe odżywianie itp. Należy kontrolować funkcjonowanie narządów zmysłów – wzroku i słuchu.

Ad.2 Ważna jest dbałość o prawidłowy rozwój ruchowy dziecka. Zwracamy uwagę na rozwój zmysłu równowagi, koordynację wzrokowo – ruchową, ogólną sprawność fizyczną dziecka. Osobno, poprzez różnorodne zabawy i ćwiczenia, kształcimy coraz lepszą sprawność manualną i grafomotoryczną. Zwracamy uwagę na prawidłowy chwyt przyboru pisarskiego i prawidłową postawę siedzącą ciała podczas pisania i rysowania.

Ad.3 Kształtujemy prawidłową wymowę i rozwijamy słownictwo (bierne i czynne) dziecka poprzez częste rozmowy – bezpośredni kontakt słowny, wspólne gromadzenie doświadczeń. Wspólnie czytamy i opowiadamy. W przypadku występowania wady wymowy ważne jest podjęcie terapii logopedycznej.

Ad.4 Rozwijamy logiczne myślenie, uczymy wyciągać wnioski, uogólniać lub precyzować myśli. Poszerzamy wiedzę dziecka o otaczającym świecie poprzez obserwację i wyjaśnianie zjawisk. Zadajemy wiele pytań: „Po co? Dlaczego?” Kształtujemy myślenie przyczynowo – skutkowe na przykład w oparciu o historyjki obrazkowe (w tym wieku do czterech obrazków).

Ad.5 Funkcje wzrokowe i słuchowe oraz grafomotorykę doskonalimy stosując różnorodne ćwiczenia, które w wieku przedszkolnym mają formę zabawy, a kształcą niezwykle ważne umiejętności w zakresie percepcji wzrokowej i słuchowej (dobre spostrzeganie, analizowanie i syntezywanie kształtów, obrazów oraz dźwięków mowy) - propozycje ćwiczeń zostały zawarte w następnym artykule.

Ad.6 Wyrabiamy umiejętność słuchania, koncentracji uwagi na wykonywanym zadaniu. Zwracamy uwagę, aby dziecko doprowadzało zabawę lub pracę do końca – istotne jest uświadomienie dziecku celu pracy i osiągnięcie go. Poprzez takie postępowanie uczymy dziecko dobrej organizacji zabawy i dłużej skupiamy jego uwagę na jednej czynności, co w późniejszym okresie uwidoczni się podczas organizacji nauki w szkole i w domu.

Ważne jest też kształcenie pamięci długotrwałej i świeżej.

Ad.7 Dbamy o rozwój społeczny - umiejętność współzycia w grupie rówieśniczej, której dziecko ma szansę nauczyć się w przedszkolu. Trudniej jest dziecku, które nie uczęszcza do przedszkola, a także musi nauczyć się:

- nawiązywania kontaktów społecznych,
- zbiorowego współdziałania,
- kierowania i kontrolowania emocji,
- właściwego przejawiania i uzewnętrzniania uczuć,
- podejmowania inicjatyw.

Ad.8 Wdrażamy dziecko do samodzielności w obsłudze siebie (wcześnie stawiamy wymagania w tym zakresie i powoli systematycznie przyzwyczajamy do samoobsługi). Narzucamy dziecku pewne proste obowiązki, aby zrozumiało, że niektóre rzeczy musi zrobić, chociaż mu się nie chce.

Pełna dojrzałość szkolna to warunek sukcesów ucznia w nauce. Powinien on posiadać niezbędną wiedzę, a także być dojrzałym emocjonalnie i społecznie.

Bezpośrednio przed pójściem do szkoły należy podjąć niezbędne przygotowania. Ważne jest:

1. Rozbudzanie zainteresowania szkołą i nauką – wywołanie pozytywnej motywacji np. poprzez rozmowy, wizytę w szkole.
2. Zainteresowanie dziecka czytaniem, pisaniem i światem matematyki. Wzbudzenie ambicji i zachęcanie do wytrwałości i odwagi w pokonywaniu trudności.
3. Wspólne zakupienie przyborów szkolnych i podręczników – przygotowanie i poszanowanie tych rzeczy.
4. Stworzenie odpowiednich warunków do nauki – kącik ucznia (biurko, półki na książki) i utrzymywanie w nim porządku. Spokój podczas pracy.
5. Uregulowany tryb życia (wyznaczony czas na naukę, odpoczynek, spacer, posiłki i sen).

Co warto zaobserwować u naszego dziecka?

Co powinno niepokoić?

- **motoryka duża – niska sprawność ruchowa w zakresie ruchów całego ciała, która objawia się tym, że dziecko:** słabo biega, ma kłopoty z utrzymaniem równowagi, np. podczas chodzenia po linii krawężnika, z trudem uczy się jeździć na rowerku trzykołowym, a następnie dwukołowym, hulajnodze, jest niezdarne w ruchach, źle funkcjonuje w zabawach ruchowych; nie umie stać i skakać na jednej nodze;
- **motoryka mała – słaba sprawność ruchowa rąk, której symptomami są:** trudności i niechęć do wykonywania czynności samoobsługowych, związanych z ubieraniem się, myciem i jedzeniem (nożem i widelcem): np. zapinania małych guzików, sznurowania butów, zabaw manipulacyjnych, takich jak nawlekanie koralików.
- **koordynacja wzrokowo – ruchowa i sprawność ręki, w zakresie której występują:**

- trudności z budowaniem z klocków,
- niechęć dziecka do rysowania, wykonywanie bardzo uproszczonych rysunków,
- niewłaściwy kierunek kreślenia linii pionowych (od dołu do góry) i poziomych (od prawej do lewej)
- zły sposób trzymania ołówka w palcach (nieprawidłowy chwyt) oraz zbyt mocny lub za słaby jego nacisk,
- brak umiejętności rysowania koła w wieku 3 lat, kwadratu, krzyża – w wieku 4 lat, trójkąta i kwadratu opartego na kącie – w wieku 5 lat;
- **lateralizacja – opóźniony rozwój**
- brak przejawów preferencji jednej ręki. Praworęczność zwykle ustala się wcześniej, około 3 - 4 r. ż., leworęczność nieco później (4 – 5 r.ż.)
- ostatecznie dominacja czynności ruchowych w większości przypadków ustala się do 6 r. ż.
- **orientacja w schemacie ciała i przestrzeni – opóźnienie rozwoju orientacji w schemacie ciała i przestrzeni, które objawia się tym, że dziecko:**
- ma trudności ze wskazaniem na sobie części ciała, gdy określa terminami : prawe – lewe (np. prawa i lewa ręka, noga, ucho);
- nie umie określić kierunku na prawo i na lewo od siebie (np. droga na prawo, drzwi na lewo);
- **funkcje językowe – zaburzenia w rozwoju stają się widoczne poprzez:**
- opóźniony rozwój mowy,
- nieprawidłową artykulację wielu głosek,
- trudności z wypowiedzianiem nawet niezbyt złożonych wyrazów (częste przekręcanie wyrazów),
- wydłużony okres posługiwania się neologizmami,
- trudności z rozpoznawaniem i tworzeniem rymów i aliteracji (rymy występują, gdy zakończenie słów brzmi podobnie (lub tak samo), np. k_otek pł_otek, natomiast aliteracje – gdy początek słów brzmi tak samo, np. ok_o ok_ręt.), problemy z dzieleniem na sylaby, wyróżnianie pierwszej głoski,
- trudności z zapamiętywaniem i przypominaniem nazw (szczególnie sekwencji nazw, takich jak pory dnia, nazwy posiłków, pory roku),
- trudności z zapamiętywaniem krótkich wierszyków i piosenek,
- trudności z budowaniem wypowiedzi ustnych, mały zasób słownictwa;
- **funkcje wzrokowe – słabszy ich rozwój można dostrzec, gdy dziecko ma:**
- trudności w składaniu według wzoru obrazków pociętych na części, puzzli, wykonywaniu układanek, mozaiki, budowania według wzoru konstrukcji z klocków lego, trudności z wyodrębnianiem szczegółów różniących dwa obrazki.

W związku z powyższym klasie pierwszej mogą pojawić się:

● **trudności z opanowaniem poprawnej pisowni**

trudność z zapamiętaniem kształtu rzadziej występujących liter o skomplikowanej strukturze (np. wielkie litery pisane: F, H, L, G),

- mylenie liter podobnych pod względem kształtu, np. l–ł, m–n,
- mylenie liter identycznych, lecz inaczej położonych w przestrzeni: p–b–d–g,
- popełnianie błędów podczas przepisywania tekstów;

Cechy nadpobudliwości to jeszcze nie ADHD

- Dziecko ma dużo większe od rówieśników problemy z koncentracją uwagi na wykonywanych zadaniach, bardzo łatwo się rozprasza.
- Bardzo długo zabiera się do zadań związanych z wysiłkiem umysłowym.
- Ma kłopoty z zapamiętaniem wierszy, piosenek.
- Nie słucha poleceń lub nie reaguje na nie.
- Jest impulsywne, nie przewiduje konsekwencji swojego działania, rozpoczyna zadania bez całkowitego zrozumienia instrukcji; nie wysłuchiwanie poleceń do końca.
- Dziecko jest stale w ruchu; ma trudności z wysiedzeniem przy stoliku.
- Preferuje zabawy ruchowe.
- Jest gadatliwe i hałaśliwe.